
GONDOLATOK A HATÓSÁGI INTÉZKEDÉSEK – KÜLÖNÖSEN EGYES RENDŐRI INTÉZKEDÉSEK – SZABÁLYOZÁSÁNAK ELLENTMONDÁSÁIRÓL

Nyitrai Péter*

1. Bevezetés

Amikor a Kormány az Országgyűlés elé terjesztette a később, az Általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény néven megalkotott, a mindennapokban „Ákr.” használati néven elterjedt jogszabály alapjául szolgáló T/12233. sz. törvényjavaslatot, az új szabályozás miniszteri indoklásában – egyebek mellett – az is szerepelt, hogy az új szabályozás célja az, hogy a közigazgatás az Alaptörvénynek megfelelő, átlátható és kiszámítható hatósági eljárási keretek között járjon el abban az évi több tízmillió közigazgatási ügyben, amikor az állampolgárok az államhatalommal találkoznak. Ezzel a jogalkotói célkitűzéssel a legteljesebb mértékben egyet lehet érteni, mint ahogyan azzal is, hogy jogállami keretek között az eljárási szabályokat az eljárásuk során a hatóságoknak is be kell tartaniuk, azaz maradéktalanul érvényesülniük kell a jogrendszer önmagát korlátozó szabályainak is.

A közigazgatási szervek az eljárásuk során az ügyfelek jogait és kötelezettségeit érintő döntéseket hoznak és ezek a döntések – akár kényszereszközök igénybevétele útján is - kikényszeríthetők. Jogállami keretek között azonban az ilyen döntéseknek a meghozatala csak szigorúan előírt és betartott szabályok között lehetséges. A közigazgatási szervek tevékenységének egyik speciális területét jelentik a hatósági intézkedések. A hatósági intézkedések általános jellemzője, hogy közvetlenül nem hoznak létre, illetőleg nem szüntetik meg jogviszonyokat, hanem csak valamilyen jogot vagy kötelezettséget realizálnak valamilyen tényállás bekövetkezése esetén, a rendelkezés általában szóbeli formában történik (nincs írásbeliség és nincs halasztó hatályú jogorvoslati lehetőség sem), többnyire azonnali végrehajtást igényelnek, továbbá az intézkedés alá vont személy valamilyen jogát korlátozzák. A hatósági intézkedések általában valamilyen veszélyhelyzet elhárításához, vagy hatósági ellenőrzéshez kapcsolódnak.

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Közigazgatási Jogi Tanszék

A hatósági intézkedések tételes felsorolása hiányzik az Ákr.-ből, a VIII. Fejezetben csak az egyes hatósági intézkedések (az ideiglenes intézkedés, a biztosítási intézkedés, a zár alá vétel és a lefoglalás) különös szabályai találhatók. Az ilyen intézkedések feltételeinek a szabályozásánál nehéz feladata van a jogalkotónak, egyrészt azért, mert képtelenség előre látni minden olyan élethelyzetet, ahol szükség lehet hatósági intézkedésre, másrészt pedig azért, mert a kellő garanciák beépítésének elmaradása esetén nagyon könnyen kiszolgáltatottá válhat az a személy, akivel szemben az intézkedést foganatosítják.

Van a hatósági intézkedéseknek egy olyan területe, ahol éves viszonylatban milliós nagyságrendben kerülnek kapcsolatba az egyének a közhatalmat megtestesítő és gyakorló szervek képviselőivel, azonban itt már nem feltétlenül az Ákr. hatálya alá tartozó pozícióban, hanem attól jóval kiszolgáltatottabb helyzetben. A hatósági intézkedések közül a kimagaslóan legnagyobb számban előforduló rendőri intézkedésekről van szó. Arról a szakterületről, amely kétségtelenül az egyik legérzékenyebb pontja a közhatalom érvényesítésének, hiszen az egyes ember az ilyen intézkedések során kerül a legközvetlenebb és talán legkiszolgáltatottabb kapcsolatba a közhatalom gyakorlóival, és nem feltétlenül csak a saját elhatározása alapján.

A mindennapi életben folyamatosan, nagy számban előforduló rendőri intézkedésekkel szemben viszonylag nagynak tekinthető a Független Rendészeti Panasztestülethez benyújtott állampolgári panaszok száma is.¹ A benyújtott panaszok kivizsgálása és elemzése során számtalan ízben rámutattak a testület munkatársai, hogy nagyon gyakran okoz gondot az intézkedő rendőr eljárásának a hiányos, vagy nem egyértelmű szabályozása. Ha belegondolunk abba, hogy a rendőri szervek eljárására a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény vonatkozó rendelkezésein túl még hány olyan – különböző típusú, eltérő jogágba tartozó – jogszabály van, amely bizonyos eljárási cselekményekre vonatkozóan a rendőrség tagjaira vonatkozóan előírásokat tartalmazhat², továbbá abba is, hogy a rendőri intézkedéseknek az elképzelhetetlenül széles területre kiterjedő jellege miatt gyakorlatilag kizárt a minden eljárási cselekményre kiterjedő, alapos szabályozás (az élet nagyon nagy forgatókönyvíró, sokkal színesebb fantáziával rendelkezik, mint a legfelkészültebb kodifikátor), akkor könnyen beláthatjuk, hogy nem egy egyszerű kérdést kezd el feszegetni az, aki a rendőri intézkedések eljárási szabályainak a vizsgálatába fog.

A jelen tanulmánynak a célja annak a vizsgálatára, hogy a jogalkotó a kellő alaposítással és részletességgel alakította-e ki a rendőri intézkedések eljárási szabályait, van-e joghézag a normákban. Ezek vizsgálatát azért tartom indokoltnak,

¹ Erre vonatkozóan lásd bővebben a Független Rendészeti Panasztestület éves beszámolóit. Megtalálhatóak a testület honlapján www.panasztestulet.hu

² A teljességre való törekvés igénye nélkül ide sorolhatjuk például a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényt, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényt, a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényt, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényt, a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvényt, a fegyverekről és a lőszerekről szóló 253/2004. (VIII. 31.) Korm. rendeletet, a rendőrség szervezeti szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendeletet.

mert meggyőződésem, hogy annak a polgárnak a számára, akivel szemben egy jogállamban rendőri intézkedés történik, csak a tisztességes eljáráshoz való jog nyújthat garanciát.

2. A rendőri intézkedések általános elvei és szabályai

Ha a rendőrségre vonatkozó eljárási szabályokat kezdjük vizsgálni, akkor első lépésként célszerűnek tűnik a rendőrség alkotmányos státuszának a meghatározása. E körben az Alaptörvény, a rendőrségről szóló törvény, valamint a központi államigazgatási szervekről szóló törvény rendelkezéseiből tanácsos kiindulni. Ezek szerint „A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv.”³ Irányításával kapcsolatban az Alaptörvény rendelkezik: „A rendőrség működését a Kormány irányítja.”⁴ A közigazgatási szervek rendszerében elfoglalt helyének meghatározása szempontjából pedig központi államigazgatási szervnek minősül, azon belül pedig a rendvédelmi szervek között az első helyen említi a rendőrséget a jogszabály.⁵ Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a rendőrség a végrehajtó hatalmi ág részének, közigazgatási szervnek minősül, de meg kell jegyeznünk, hogy az intézkedései jelentős eltérést mutatnak a többi közigazgatási szerv intézkedéseihez képest.

A rendőrség működésének általános elveit és szabályait az Rtv. IV. Fejezetében találhatjuk. Ezek közül az első, ami elgondolkodtat, az a 12.§ (1) és (2) bekezdéseiben foglalt rendelkezés, amely a szolgálati előljáró utasításának megtagadását írja elő arra az esetre, ha annak végrehajtásával a rendőr bűncselekményt követne el. Mivel egy cselekmény napjainkban csak akkor minősül bűncselekménynek, ha arra a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény büntetés kiszabását rendeli el, az említett rendelkezésből egyenesen következik az, hogy a Btk.-n kívüli teljes hatályos magyar joganyag bármely más jogszabályába ütköző utasítás esetén az utasítást kapó rendőr a végrehajtást nem tagadhatja meg, viszont köteles az előljáró figyelmét felhívni az utasítás jogszabálysértő jellegére, de ezt is csak akkor, ha az a számára felismerhető. Ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó gyakorlatilag megteremtette és egyben ki is jelölte a rendőri jogszabálysértés törvényes kereteit.⁶

Ugyancsak problémás lehet a gyakorlatban az Rtv. 13.§ (2) bekezdésében foglalt rendelkezés is. Ennek értelmében a rendőr köteles a törvény rendelkezéseinek megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni.⁷ Ez a viszonylag rövid

³ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 4.§ (1) bekezdése értelmében.

⁴ Magyarország Alaptörvénye 46. cikk (2) bekezdés.

⁵ A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1.§ (5) bekezdés a) pontja rendelkezik így.

⁶ Szikinger István ezzel kapcsolatban úgy foglalt állást, hogy a magyar szabályozás a „cél szentesíti az eszközt” felfogás alapján törvényi rangra emelte az eljárási szabályoknak az eredményesség érdekében történő áthágását. Lásd bővebben: Szikinger István: A rendészeti eljárásról In.: *Rendészet és emberi jogok* 2011. I. évfolyam 2. szám 29-30. o.

⁷ Itt a hangsúlyt nem magára az intézkedési kötelezettségre helyezném, hanem a részrehajlás nélküliségre.

mondat felvet egy gondolatot. Az Rtv. ezzel a fél mondattal intézi el azt a jogintézményt, amit más eljárási törvények a kizárás szabályainak viszonylag részletes kidolgozásával csak lényegesen aprólékosabban voltak képesek megoldani. Miközben az Ákr. - teljesen érthető módon - különbséget tesz az abszolút és a relatív kizárási okok között, addig az Rtv. és a rendőrség szolgálati szabályzata meglehetősen nagyvonalúsággal siklik át az ilyen mellékes dolgok fölött. Abban nincs vita, hogy egyes rendőri intézkedéseknél teljesen közömbös lehet az, hogy kivel szemben intézkedik a rendőr (például ha egy közlekedési baleset helyszínén az Rtv. 44.§ (1) bek. a) pontja alapján ideiglenesen el kell terelni a forgalmat, értelmetlen és indokolatlan lenne megtiltania azt, hogy a rendőr az elterelésben érintett gépjárművet vezető közeli hozzátartozójával szemben is intézkedhessen), de ugyanennek az intézkedésnek egy másik megnyilvánulási formájánál, a jelenleginél nagyobb garanciát jelentene a kizárási okok részletesebb szabályozása. Az utóbbi példánál maradva az Rtv. 44.§ (1) bek. b) pontja szerint a rendőr ellenőrizheti a közlekedési rendszabályok megtartását, a szolgálati szabályzat 9.§ (1) bek. alapján pedig szabálysértés észlelése esetén feljelentést tehet, helyszíni bírságot szabhat ki vagy szóbeli figyelmeztetést alkalmazhat (a helyszíni bírság kiszabása helyett). Ennél a példánál maradva azt kell látnunk, hogy egybemosódnak – vagy legalábbis nem különülnek el - az Rtv. és a szabálysértési törvény szabályai. A cselekménysorban hol van az a pont, amikor már nem az Rtv. és a szolgálati szabályzat előírásai alapján kell eljárnia a rendőrnek, hanem a szabálysértési törvény előírásai alapján? Ezt azért lenne lényeges tudni, mert a szabálysértési törvénynek például mások a kizárási szabályai...

A rendőri intézkedéseknek való engedelmisség szabályozásában is találhatunk érdekes jogalkotói megoldásokat.⁸ A jogalkotó nem szimplán a „rendőri intézkedés” fogalmat használja, hanem szűkíti azt akkor, amikor a jogszabályi előírások végrehajtásához kapcsolja. E szóhasználat alapján kellő okunk van feltételezni azt, hogy különbség van a szimpla értelemben vett „rendőri intézkedés” és a „jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedés” között. Ha ugyanis nem így lenne, a jogalkotó nem tette volna ezt a megkülönböztetést. Problémát csak az jelent, hogy az értelmező rendelkezések között nem található utalás arra, hogy mi a különbség a két fogalom között, továbbá az is, hogy pusztán ránézésre nem dönthető el egy rendőri intézkedésről, hogy az most valamilyen jogszabályi előírás végrehajtását szolgálja-e avagy sem. Megjegyezzük, hogy az Rtv.-ben az egyes rendőri intézkedések tételes felsorolása során sincs ilyen értelmű különbségtétel az egyes intézkedések között. Ugyancsak gondot jelenthet az idézett jogszabályhely második mondata is. Ennek értelmében az intézkedés során csak abban az esetben vonható kétségbe az intézkedés jogszerűsége, ha a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható. Ebből az következik, hogy az intézkedést követően már nem szükséges feltétel a mérlegelés nélküliség és a kétséget kizáró mód, ezek hiányában is kétségbe vonható az

⁸ Rtv. 19.§ (1) bek. „A jogszabályi előírások végrehajtását szolgáló rendőri intézkedésnek – ha törvény vagy nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik – mindenki köteles magát alávetni, és a rendőr utasításának engedelmeskedni. A rendőri intézkedés során annak jogszerűsége nem vonható kétségbe, kivéve, ha a jogszerűtlenség mérlegelés nélkül, kétséget kizáróan megállapítható.”

intézkedés jogszerűsége, de az intézkedés során, szigorúan csak ezeknek a feltételeknek a megléte esetén. Adódik a kérdés: az intézkedés pillanataiban a jogszerűség/jogszerűtlenség megállapításának a kérdésében ki jogosult dönteni és milyen ismérvek alapján? Ennek az ismerete azért lenne fontos, mert az idézett törvényhely második bekezdése alapján⁹ a jogszerű rendőri intézkedésnek való ellenszegülés esetén kényszerítő eszközök is alkalmazhatók, ebből pedig az következik, hogy a jogszerűtlenség megállapítása esetén az ellenszegülést nem követheti kényszerítő eszköz alkalmazása. Továbbra is nyitva marad azonban egy nagyon fontos kérdés: mi a teendő akkor, ha – valami csoda folytán - a rendőri intézkedés során, annak jogszerűtlensége mérlegelés nélkül és kétséget kizáró módon lett megállapítva? Az álláspontom az, hogy semmi különös, minden megy tovább a maga útján, ugyanis a jogalkotó ebben a szakaszban megkülönbözteti a rendőri intézkedés és a rendőr jogszerű intézkedésének a fogalmát, de az intézkedés alá vont személyekre vonatkozó alávetési kötelezettséget a rendőri intézkedéshez – és nem a jogszerű intézkedéshez – kapcsolja.

Szintén az általános elvek és szabályok között találjuk az intézkedés alá vont személy tájékoztatására vonatkozó rendelkezéseket.¹⁰ Ennek értelmében az intézkedés tényéről és céljáról vagy az intézkedés megkezdésekor, vagy a befejezésekor, az intézkedés elleni panasz lehetőségéről, továbbá az erre nyitva álló határidőről pedig az intézkedés vagy a kényszerítő eszköz alkalmazását követően köteles szóban tájékoztatást adni. Ennek a rendelkezésnek a végrehajtásánál is merülhetnek fel problémák. Az Rtv. az V. Fejezetben 24 alcímben, jól elkülönítve nevesíti a rendőri intézkedéseket, minden alcímben egyet, de kizárólag csak „A Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett rejtett ellenőrzésre irányuló figyelmeztető jelzés végrehajtása”¹¹ elnevezésű intézkedésnél biztosítja – egyébként teljesen érthető módon - az eltérési lehetőséget az általános szabályként elrendelt tájékoztatási kötelezettségtől. Ez azért érdekes, mert a „Rejtett ellenőrzés elrendelése”¹² elnevezésű intézkedésnél nem található meg a tájékoztatási kötelezettségtől, mint főszabálytól való eltérésre történő felhatalmazás, holott itt is indokolt lehetne. Más intézkedésnél is merülhetnek fel – más jellegű - aggályok ezzel kapcsolatban. Egy közlekedési baleset helyszínén, a forgalom elterelésénél miért kellene minden egyes érintett gépjárművezetőt megállítani és tájékoztatni arról, hogy most éppen egy rendőri intézkedés történik, és ellene panasszal lehet élni?

3. Az egyes rendőri intézkedések szabályainak ellentmondásai

Az egyes rendőri intézkedések részletszabályai között is találhatunk érdekes megoldásokat. A rendőri intézkedések közül a gyakorlatban a legnagyobb számban

⁹ Rtv. 19.§ (2) bek. „A rendőr jogszerű intézkedésének való ellenszegülés esetén az e törvényben meghatározott intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazhatók.”

¹⁰ Rtv. 20.§ (2) bek.

¹¹ Rtv. 46/C.§ (2) bek.

¹² Rtv. 46/B.§

előforduló intézkedésnek, az igazoltatásnak¹³ a szabályai sem arról tanúskodnak, hogy nagy lenne az összhang a különböző jogszabályok között. Az igazoltatásra a személyazonosság megállapítása céljából van szükség, az igazoltatott személy hatósági igazolvánnyal tehet eleget annak a kötelezettségének, hogy a személyazonosító adatait hitelt érdemlően igazolja. Az Rtv. 29.§ (2) bekezdése alapján a személyazonosságot – a személyi igazolványon túl – minden olyan hatósági igazolvány igazolja, amely tartalmazza a személyazonosításhoz szükséges adatokat. Az igazoltatott személy kizárólag ezen okmányok egyikének a bemutatására kötelezhető. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 29.§ (12) bekezdése alapján a polgár a személyazonosságát a személyazonosító igazolványon túl az érvényes útlevelemmel vagy kártyaformátumú vezetői engedéllyel igazolhatja. Személyazonosítás céljából – jogszabályban meghatározott kivételekkel – a polgár nem kötelezhető más okmány bemutatására. Ha összevetjük ezt a két, idézett jogszabályi rendelkezést, akkor azt kell megállapítanunk, hogy azok első olvasatra összhangban vannak, de ha alaposabb vizsgálatnak vetjük alá azokat, akkor a következőkre kell ráébrednünk. Azt, hogy az igazoltatás során mi minősül személyazonosító adatnak, az Rtv. 29.§ (8) bekezdése nevezi meg az alábbiak szerint: az érintett személy neve, születési helye, születési ideje, valamint az anyja születési családi és utóneve. Mivel azonban sem a kártyaformátumú vezetői engedély nem tartalmazza az érintett személy anyjának a születési családi és utónevét,¹⁴ sem pedig az útlevelem,¹⁵ ezek az okmányok már nem is felelnek meg az Rtv. igazolási feltételeinek. Kizárásos alapon marad tehát a személyazonosító igazolvány. Adódik rögtön a kérdés: mi volt a célja a jogalkotónak ezzel a megoldással? Nem lehetett volna esetleg egyértelműen megfogalmazni azt, hogy a személyazonosságot a személyazonosító igazolvánnyal kell igazolni? Nyilvánvalóan igen, de a jogalkotói szándék nem arra irányult.

Időzzünk még el egy kicsit az igazoltatásnál. A rendőrség szolgálati szabályzatának 25.§ (1) bekezdése lehetőséget biztosít az intézkedő rendőrnek arra, hogy ha az okmány valódisága vagy az igazoltatott személyazonossága kétséges, akkor ellenőrző kérdéseket tehessen fel. Ez úgy történik, hogy a rendőr felszólítja az igazoltatott személyt az adatainak a bemondására, a bemondott adatokat pedig összehasonlítja az okmánnyal. Ha elolvassuk a szabálysértési törvény 207.§-át, akkor a személyazonosság igazolásával kapcsolatos kötelezettségek megszegése alcím alatt az egyik lehetséges elkövetési magatartásként azt találjuk, hogy „a személyi adatainak a bemondását megtagadja”. A szabálysértési törvény az értelmező rendelkezések között semmilyen támpontot nem nyújt abban a kérdésben, hogy mit kell személyi adatnak tekintenünk. Jelenthet némi zavart a szabálysértési eljárásban egy ilyen cselekmény elbírálása során az, hogy az Rtv. a „személyazonosító adat” kifejezést, a rendőrség szolgálati szabályzata az „adat” kifejezést, míg a szabálysértési törvény a „személyi adat” kifejezést használja, hozzávetőlegesen ugyanarra az információra

¹³ Rtv. 29.§

¹⁴ A 326/2011. (XII. 28.) Korm.rendelet tartalmazza a részletes szabályokat.

¹⁵ Lásd erről bővebben a 37/1998. (VIII. 18.) BM rendeletet.

vonatkozóan. Három különböző fogalom a három jogszabályban. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény értelmező rendelkezései között az említett három fogalom egyikét sem találjuk meg, akkor érzékelhetjük, hogy a jogalkotó nem feltétlenül könnyíti meg a jogalkalmazók dolgát. Érdekességgént jegyzem meg, hogy előfordul az Rtv.-ben még néhány alkalommal a „személyes adat” fogalma is,¹⁶ ami még tovább árnyalhatja a képet...

Maradva még az igazoltatásnál és folytatva a szabályainak a részletezését, egy érdekes jelenségre szeretném felhívni a figyelmet. Az előző bekezdésben részletezett adatokon túl van egy olyan információ is, aminek az igazolására vagy a közlésére az igazoltatott személyt nem kötelezheti a rendőr, hanem csak felkérheti. Legalábbis az Rtv. szóhasználata szerint.¹⁷ Ebből az következhet, hogy ha az igazoltatott személy a felkérésnek nem tesz eleget, akkor annak elvileg semmilyen hátrányos következménye nem lehet reá nézve, hiszen semmilyen jogszabály nem szankcionálja azt, ha a rendőr felkérésének nem tesz eleget valaki. Ez a „felkérheti” kifejezés különösen akkor szúr szemet, ha összevetjük ugyanennek a §-nak a (3) bekezdésében foglalt rendelkezésével, ennek alapján ugyanis – egyéb feltételek megléte esetén – az igazoltatás során rögzíteni kell a lakóhelyet, a tartózkodási helyet. A „kell” kifejezés egy kógens rendelkezés, míg a „felkérheti” kifejezés egyrészt nem teszi kötelezővé a felkérést (hanem csak lehetőséget biztosít rá), másrészt pedig az Rtv.-ben nincs olyan rendelkezés, ami előírná, hogy a rendőr esetleges felkérésének is köteles mindenki magát alávetni, ilyen alávetési kötelezettséget csak a rendőr utasítása esetén ír elő a jogszabály.¹⁸ Felmerül a kérdés, hogy a lakóhely, tartózkodási hely rögzítésére vonatkozó kógens rendelkezésnek hogyan tud a rendőr eleget tenni, ha az információ megszerzése azon múlik, hogy az igazoltatott személy eleget tesz-e a felkérésének.

A személyazonosító adat ellenőrzésére lehetőség van egyébként közlekedésrendészeti intézkedés során is.¹⁹ Az intézkedő rendőr ellenőrizheti a gépjármű üzemeltetőjének, illetőleg a használójának a személyazonosító adatait. Gondot itt is legfeljebb csak az jelenthet, hogy mi minősül személyazonosító adatnak, ugyanis az Rtv. 29.§ (8) bekezdése kifejezetten hangsúlyozza, hogy az ott részletesen felsorolt adatok csak az igazoltatás során minősülnek személyazonosító adatnak. Ebből a megfogalmazásból egyenesen következik, hogy a közlekedésrendészeti ellenőrzés során nyilvánvalóan nem. Az Rtv. 45/A.§ (1) bekezdés alapján az intézkedő rendőrnek lehetősége van arra, hogy gépjárműadat-nyilvántartásban automatizált keresést végezhesen, de ez a keresés csak a tulajdonos és az üzemeltető adataira vonatkozhat, ugyanis a használó - valamilyen okból - kimaradt a felsorolásból. Ha nem a tulajdonos - vagy az üzemeltető - használja gépjárművet, akkor az ő adataira irányuló keresés is meghiúsulhat. Az automatizált keresés alapján megkapott információ azonban már „személyes adat” lesz, legalábbis az Rtv. 45/A.§ (2) bekezdése alapján. Ez a

¹⁶ Például az Rtv. 17.§ (1) bekezdésében, a 45/A.§ (2) bekezdésében.

¹⁷ Az Rtv. 29.§ (1) bek. b) pontja alapján a lakcím és a tartózkodási hely minősül ilyen adatnak.

¹⁸ A már korábban is hivatkozott Rtv. 19.§ (1) bekezdése tartalmazza.

¹⁹ Rtv. 44.§ (1) bek. b) pont.

szabályozás is csak tovább bonyolítja az egyébként sem egyértelmű helyzetet.

Az Rtv. 32.§ részletezi a felvilágosítás kérés, mint intézkedés szabályait.²⁰ Ennek az intézkedésnek az lenne a célja, hogy a megkérdezett személyek az információikkal segítsék a rendőri feladatok teljesítését, és a válaszadás csak akkor tagadható meg, ha jogszabály így rendelkezik. A jogalkotói szándék nagy valószínűséggel arra irányul, hogy az államtitok, a szolgálati titok és a hivatásbeli titok védelme érdekében legyen lehetőség a válaszadás megtagadására, de ezzel a megoldással lehetőséget teremt az önvádra való kötelezésre, ugyanis amíg a büntetőeljárásról szóló törvény²¹ és a szabálysértési törvény²² expressis verbis tiltja azt, hogy valaki önmagára terhelő vallomás tételére, illetőleg önmaga elleni bizonyítékot szolgáltatására kötelezhető legyen, addig az Rtv. szemérmesen hallgat erről a lehetőségről. Miután a fentebbi két eljárás törvénynek a hatálya nem terjed ki erre a rendőri intézkedésre, nem zárható ki, hogy ennek az intézkedésnek az alkalmazásával a rendőrség olyan információkhoz jusson, amelyekhez egyébként egy büntető- vagy szabálysértési eljárásban nem férhetne hozzá. Némi mozgásteret engedett azért a jogalkotó a megkérdezett személyeknek is, ugyanis nem szankcionálja azt, ha valaki nem tesz eleget ennek a kötelezettségének, azaz semmilyen információt nem közöl a rendőrrel. Ez az a pont, ahol felmerülhet a kérdés, hogy ha egy felvilágosítás kérés során olyan tény, adat, körülmény jut a rendőr tudomására, amely egy későbbi büntető- vagy szabálysértési eljárásban bizonyítékként szolgálhatna, akkor az ilyen információval – azon túl, hogy szerepeltetik a rendőri jelentésben – mit lehet kezdeni.²³

4. Záró gondolatok

A fentebb részletezett néhány példán túl is találhatunk még az intézkedések között „érdekes” részletszabályokat, de talán már ennyi is elég ahhoz, hogy kijelenthessük, miszerint a rendőri intézkedéseknek, mint a hatósági jogalkalmazás egyik - kifejezetten nagy számban előforduló - megnyilvánulási formájának az eljárás szabályozottsága meglehetősen hiányos, helyenként pedig ellentmondásos.²⁴ Kétségtelen tény, hogy a kritizált szabályoknak egy része a törvény hatályba lépését követő módosítások során - tehát az eredeti jogszabály megszületése után évekkel - került a szövegbe, de ez még nem változtatja meg azt aényt, hogy a jelenlegi szabályozás nem felel meg minden vonatkozásban a

²⁰ Rtv. 32.§ A rendőr a feladatának ellátása során bárkihez kérdést intézhet, felvilágosítást kérhet, ha alaposan feltehető, hogy a megkérdezett olyan közlést tehet, amely a rendőri feladatok teljesítéséhez szükséges. A felvilágosítás kérésének idejére a kérdezett személy feltartóztatható. Akitől a rendőr felvilágosítást kér – ha jogszabály másként nem rendelkezik – az általa ismert tényekkel, adatokkal kapcsolatos válaszadást nem tagadhatja meg.

²¹ Lásd a 2017. évi XC. törvény 7.§ (3) bekezdését.

²² Lásd a 2012. évi II. törvény 33.§-t.

²³ Ennek a problémának a kifejtéséhez segítségül kellene hívni a büntetőeljárás szabályait, de az már túlmutatna a jelen tanulmány keretein.

²⁴ Terjedelmi korlátok miatt csak utalni szeretnék arra, hogy nem egyértelmű a jogszabályi környezet néhány kényszerintézkedés esetén sem, továbbá a rendőri intézkedések dokumentálhatóságának a kérdését is érdemes lenne alaposan körüljárni.

tisztességes eljáráshoz való jog követelményeinek. Célszerű lenne ennek a problémás területnek a normatív kereteit világosan és egyértelműen meghatározni, mert ennek az elmulasztásával a jogalkotó nem feltétlenül járul hozzá a jogbiztonság elvének maradéktalan megvalósításához.
